dicitur mixtum iuramentum de veritate et iuramentum
de calumpnia. sed sub iuramento comprehendit(ur)
utrumque; articulum tamen respondendi est proprium iurame(n)
ti de veritate et de credulitate. sed quod positio facta est per
illum qui ponit. item etiam ideo quod positum est alia positio fieri non
debet. nec ab eodem nec ab adversario. ne inducat
in periurium. item scias quod adversarius compellitur re
spondere ad positionem sicut fit in interrogationibus ut ff. de in
terrogationibus actionibus l. si defensor § idem et si noluit respon
dere talis tamquam contumax habetur pro confessione. et dicitur cer
tum respondere ut ff. de interrogationibus actionibus de etate § in
cludere et § qui tacuit. item sciendum est quod qui
iuramentum prestitit de calumpnia si fuit positio et dubi
tatio fuit super illa qui respondere debet non petat in
ducias ad deliberandum et est ideo quia aut cre
dit aut non credit. et ita statim debet respondere. cre
do vel non credo. nec potest dicere dubito. sed in sacra
mento de veritate potest dubitare et oportet ipsum
respondere de veritate et constat vnde habebit inducias ad
deliberandum si dicat se dubitare. ut ff. de interrogationibus
actionibus l. interrogatur. et § de iure deliberandi. si curia
toris. et ff. de iureiurando l. iusiurandum l. § ser
uandum in de testibus bon. quod ubi iurantes dant indu
cie ad deliberandum debet ergo actor habere positiones suas
paratas ut incontinenti post iuramentum prestitum
positiones fiant. ne frustra detur dilatio ad ponendum.

Quibus modis possunt repelli positiones actoris.

Caute rei advocati instruuntur in
quibus modis positiones actoris aliquando in
dicialis actus removeantur per iudicem debet
per positionem si negativa quia tunc repelli sciendum
sui relevat ponentem. tertio si positio non facit ad causam.
Quarto si positio ponderat et alia que fuit negata.
Quinto si positio fiat super eo de quo iam quaestio est
et consensum. Sexto si positio est implicita. Impli
cita positio dicitur illa qua advocatus duas positiones
formavit sub una interrogatione quarum una est vera
et altera falsa. et sic totum possit negare. sed hodie
est respondendum ad quod licet per se quod continetur in positione. ut
extra de testibus presentium vero de bis vestigia ma
iori plenius. I. dicam

Viso quomodo fiant positiones
nunc videndum est quomodo ad recep
tionem testium procedatur. et quidem
facta positione tam ex parte rei quam ex parte acto
ris et redactis in scriptis debet iudex statuere
terminum partibus ad probandum. et dicet sic notarius
rio scribe sic quod ego iudex statuo terminum v.
dierum partibus ad probandum intentionem suam.
et quicquid intendunt probare. et hunc terminum
statuo primum dilationem. quia aliquando fit de stilo vel sic sta
tuo usque ad mensem pro prima dilatione secunda et tertia
quia aliquando fit de stilo sed quod prius dixi magis pla
cet et merito; in foro generaliter observatur bononie.
in foro seculari. et ad hoc facit materia de testibus § in
quibus non collatione vi allegata non iusta causa dilationis et
sed et tertia ne iudicii l. quarta non datur nisi
sollempnitate qui tradit extra de testibus ultra adue
niente tempore ad probandum statuto iudex dicit quod
actor velit producere testes faciat talem pro
testationem. Ego .S. protestor quod saluum sit
michi obicere in personas et dicta testium producendorum contra
me ex parte domini .T. in causa quam secum habeo coram domino
albe .t. iudice delegato a domino papa. et post hoc item
instanter peto domine iudex quod faciatis michi da
ri intentionem partis adverse .s. quod intendit
probare ad suam intentionem fundandam. quia no
lo dare me interrogatoria contra testes quod iudex
facere debet. ut colligitur extra de testibus; iudex gregorius pre
sentium et c. propterea. et c. cetera ii. et sic
servatur de stilo bononie. quod tamen reuertatur in persona
adversarii. sed honestius reputo quod tradatur in
scriptis ut testes melius possunt examina
ri actor dabit eam sic. Ponamus quod ac
tor sit episcopus et vult probare aliquam ecclesiam sibi sub
iectam esse. vel pone quod mulier vult probare matrimonium
quod ipsa contraxit cum eo quem ipsa petit in virum vel pone
quod albas vult probare quod bonacius spectat
ad suum monasterium ex eo quod ipse fuit mo
nachus professus eiusdem monasterii vel pone quod
reus vult probare exceptiones quas proponit
contra testes et sic de aliis extra in titulis. de exceptione et in
sic formabit actor articulos suos. Inten
dit episcopus bononie probare quod rector ecclesie sancti laurentii
consuevit sibi et antecessoribus suis prestare obe
dientiam manualem. Item intendit probare quod
rector ipse correctionem ipsius episcopi recepit et sui
predecessores suas. s. excommunicationis interdicti et sus
pensionis latas per iudicem per ipsum episcopum et antecessores
sores suos in ipsum rectorem et predecessores suos
sine aliqua contradictione et dictas sententias inuiola
biliter obseruarunt. Item intendit probare
quod de predictis articulis et eorum quolibet est et fuit
[illegible] motum lite publica fama predicti arti
culi probantur extra de censibus et ob. de his que a
extra de capitulo non. dilecti. Super secundo extra sic

formabit mulier articulos suos. Inten
dit probare Berta mulier quod Titius dixit quod volebat
eam habere in suam uxorem et ipsa Berta in contrahen
do respondit quod volebat eum habere in suum maritum.
Item quod in eorum proposito fuit consensus mutuus
de presenti. Item intendit probare quod de predictis
omnibus est et fuit publica vox et fama in locis convicinis;
per illud: fama predicta articuli probantur ut extra de sponsa.
c. i. et c. consuluit et c. tua nos et c. super eo. et
extra de spons. duo. l. i. et xxx. q. ii. c. i. et ff. de v.
ob. l. i. In secundo exemplo formabit ab
bas articulos suos sic. Intendit probare ab
bas sancti Laurentii quod Mevius fuit monachus
dicti sui monasterii. Item intendit probare
quod ipse Mevius ingressus fuit monasterium
suum et ibi professionem fecit. Item inten
dit probare quod ipse in ingressu suo obtulit se
et sua deo et dicto monasterio. Item intendit
probare quod de predictis articulis et quolibet probantur
predicti articuli extra de prob. in nostra. et extra de
successionibus ab intestato. c. dilectus et c. de statu. f. c. a
ingressu. c. suus. Contra reus vero contra testes qui
producuntur sic formabit intentionem su
am. Intendit probare Sempronius quod Mevius
et Gaius testes inducti contra ipsum pauperes erant
tempore quo deposuerunt. Item intendit pro
bare quod propter paupertatem erant suspecti. Item
intendit probare quod reputant istam eius
suam propriam et spiritualem. et sic formabit in
omnibus aliis exceptionibus propositis contra testes. probantur
predicti articuli. ii. q. i. in primis. v.
prohibetur. et in autentico. de testibus. § i. et intellige
illa verba que sunt pauperes et suspecti et ideo pro
ponitur secundus articulus in intentione sua
alias propter solam paupertatem non repelluntur testes quia
errore eodem sancti apostoli qui pauperes fuerunt propter
dominum a testimonio fuissent repulsi quod nefarium
esset dicere et periculosum exemplo. Causa cu
ius probatur. ii. q. vi. biduum. § in prima.
Illud autem attende et ff. qui ap. sic. l. i. § i.
prima. Illud autem attende quod si omnis arti
culos dedisti super quibus testes debent depo
nere et iudice interrogari et aliquis de illis
articulis dolo vel negligentia iudicis fuit omissus
quod quidem presumo eo ipso quod super eo testis non de
posuit. tamen etiam post apertam testium
ad tuam petitionem qui testes induxisti de
bent interrogari et deponere super illo arti

culo super quo non deposuerunt nec obstat [illegible]
sitio publicatio quia deponunt super no[illegible]
capitulo non sunt vetiti. extra de testibus. per tuas in glo[illegible]
incipit cum attestationes. et sic servat[illegible]
de consuetudine. Item et illud scias quod si c[illegible]
fuisse deponant testes post publicationem [illegible]
testium ad petitionem partium non debuit [illegible]
deponere vel clamare dicam suum. sed si faciat [illegible]
iudex absconse de offitio suo partibus omnino nesci
entibus ut extra de testibus. cum clamor. Item et il
lud attende quod predicti articuli debent fi[illegible]
per verba affirmativa. et non per negativa [illegible]
tunc recipi non debent quia negantis factum per [illegible]
rum naturam et c. ut extra de prob. quoniam [illegible]
de elect. bone. ubi de hoc extra de testibus. [illegible]
et c. de prob. actor vel igitur quod dicitur super [illegible]
cul intentionum. s. prime et apte di[illegible]
renda adiuvamus verbis. quia sicut probus [illegible]
lius et pauca precepta sepe in proximum [illegible]
inisu hec que super tradidi satis et ad [illegible]
nuscinkis
Articulat articulis seu capitulis super quibus
testes debent deponere sic. s. di[illegible]
articulis et quod inducuntur tum ad [illegible]
dum interrogatorum sive contra testes. sed quo [illegible]
quid et est danda dilatio in bannum [illegible]
deamuneur. in arbitrio iudicis [illegible]
maliciam ut producens testes fatige[illegible]
netur sumptibus quos testibus da[illegible]
. iii. q. iii. si testes. v. venturi et c. [illegible]
sti. l. quam et tamdiu debent testes [illegible]
tam iudicio et petitione quamdiu iudici [illegible]
ant testium nomine expectabimus [illegible]
xx. dies. ut c. de testibus. l. si quando. solo p[illegible]
quod debeat dari modica dilatio. l. quod [illegible]
sit advocatus illius contra quem testium p[illegible]
ducuntur testes facere suum interrog[illegible]
num et sic est de consuetudine stabilitum [illegible]
causis et si dicitur non est cum iure [illegible]
non quidquid positum iudicis providentie [illegible]
tum uni. ut ff. de iud. l. non quicqu[illegible]
et quod omissum est in lege religione [illegible]
cantis suppletur. ut ff. de re. iud. [illegible]
non obtulit. § si quis modica quo[illegible]
dari debet ut dicitur quia si magna a[illegible]
der gravaret producentem testes [illegible]
d; [illegible] inexpensis sunt dicti
et plus ut modicam dilationem da[illegible]

Lenne ær Lemzuiak Reinhn
viess Abo Slotz Seen pro Ano 44

pressa ... [illegible]
·l· ōne· ff· e·l·ij· ipm̄· et e· de rei· pmi· et
secundo h' intellige ex̄ de elec· cum ianua· q̄ ibi
clici et capellani q̄ sen seruiunt professioni
canonicor' et sic teneas de professione q̄n
ualeat et q̄ non· De iur̄ calumpnie· xv·
Viso quali fiat lit̄ cont̄· nunc uidend'
e' de iuramento calump. et alijs iuram
tis q̄ prestantur in cāis s. de malitia
et de ueritate dicenda· Iuramentum de calump.
d; prestari incontinenti post lit̄ cont̄· ut ex̄· e· cōi
et e· de iur̄ calump· l· ij· § i· et semel in
tota lite· ut e· c· t· aute h' sacramentum· h
ūi· et p abbattore dicit sic iudex uim nabis
ad sc̄a dei euuangelia q̄d tu credis mouere ista
causam et tale· et q̄d scienter n̄ utis falsa pro
batione et q̄d n̄ petes dilōm in fraude· Item q'
n̄ dedisti nec dab' nec pmittes aliquid alic'
nō huic cā exceptis illis quib; leges dari per
mittunt· s· iudicib; aduocatis notarijs et a
lijs de quib; h's· e· c· l· ij· et aute ibi pōita
principaliū et mant· iurent litigantes
i' pam· coll' ix· et eodem mō reus iurabit
· s· q̄d n̄ aio calumpniandi resistit s; quia
credit se deffendere bonam cām· ōalijs s· c· 3· i
pōitas maiore· et istud iuramentum calup.
prestant principales psone· ut· e· c· t· aute;
principales et ex̄· e· c· c· ult̄· et p actor ut
diri· post rei reus· ut· e· c· t· l· ij· § q'ob s
uari· Iurant syndici et yconomi qui cās
cognoscunt· ut ex̄· e· i pterutandis· Iu
rant similit' actores et defensores autcm
b'niuersitatum· ut ex̄· e· t· cām· Iurat p
curator datus i re tua· si aute ipe dns est
cē q; ad ipm pertinet quod et in mod
ut· ij· q̄d· vi· biduum· § ipna· et ff· q̄n
ap· sit· l· i· § ipm· et e· de pcurat· qui stipē
dia· Item iurat epc et quilibet alius prelat'
i cā eccl'e sue siue per se ipm agat ut ex̄· e· c· ult̄·
ppositus tamē coram ipso euangelis· s; n̄ tactis
uenibideē· et e· de epi· et cli· aut̄ si uidet
ni pñcia euangelior' sacramentū induxit et
suffragium iuriā impendit· ut e· de iur'.
re' n̄ nouam sic· xi· q· i· nec honore seims
q̄n epc ab iuriat hoc sim q; tunc cetum cona
liniat· ut· i· q· viij· quoc̄· Item sciend' e'
q̄ p̄stantur illud iuramentum in mōib; cāis ciui
lib; et criminalib; de criminalib; probatur

... ut ibi·
Nunc uidendum ... de iuramento de mali
cia· ... isto h' s ex̄ de testi· in cāis et
·c· plt̄· et in aute· de fide instru· § si
uo coll' vi· et istud differt a iuramento calū
pnie in· iiij· p'o e' quia iuramentum calup
nie prestatur post lit̄ cont̄· ut· s· dixi· Iurame
tum de malitia etiam et post lit̄· cont̄· ut ex̄ de
elec· et dilecti· et ex̄· de excep· pastoral· ex̄ de
rest̄· spol' litas post lit̄· cont̄· ut ipremissis
iurib; extra de rest̄· spol'· et ex̄ de fide istru·
Secundo differt· quia una· de ca· semel in
tota lite prestantur· ut· s· dictum e'· s; iura
mentum de malitia totiens quoc' ad inui
dicto ppōitur l' si postulat q̄d ex malitia f
psumitur· Tertio q̄d iuramentū de calū
loc' h; dumodo i pp̄finis s; iuramentū de ma
litia tam ipp̄hautis q̄ in spualib; ut plu
p iura premissa· Quarto q; per iuramē
tū de calumpnia puidetur ne ad calump
niose fiat in tota lite· ut· e· c· aute h' sa
cramentum· s; per iuramentum de malitia p
uidetur tm̄ ne i fiat maliciose q̄d ppōitur
si quo ponens suspectus h'etur·
Videndum e' etiam de iuramento de ui
tate dicenda q̄ in cāis cīalibus fert et
e' dō q̄d iuramentum istud differt a iu
ramento de calump· i tribus· s· q̄d i de calup.
prestatur in tēpalib; et spūalibus cāis ut
ex̄· e· cām· et· c· cam q· et· c· ult̄· s; iurame
tum de ueritate dicendi h; loc' in spualib; ut
ex̄ de iura· ca· litas h' de h' et succedit i loci
iuramenti de calumpnia· Secundo dif
fert quia in iuramento de calūp· et ut dēt
de credulitate· ut in aute· de his qui igre·
ad ap· § p litē et ult̄· s; in iuramento de
ueritate dicenda n̄ credetur nisi de sua sute
de ueritate q' sut et i h' ipm q̄d n̄ bū sonat
ar ff· de l' in· l· n̄ alr̄ ad h' hoc suis notu;
ex̄ de rest̄· spol'· presentium ubi de h'· Ter
tio quia iuramentum de calump· continet ca
pla q̄ in iuramento de ueritate dicenda loc' n̄
h; ut· nec illud omitto quia iuramentū de
ueritate successit in locum iuramenti de ca
lump· l q̄d tunc prestatur q; i loci nō h; ca
do q̄d i tp; imitatur naturā illius ut pre
statur statim post lit̄ cont̄· ar· ad h' ff· de iur.

l. veniunt. ff. e. predixi{mus} et c. coia de l.
l. i. et sic servatur de fco et postea illud iu
ramentum d; exigi a prelato et a sindico ut
.s. iurat prelatus dic veritatem mea q' ipse
scit et intelligit p illos in quo r. aias iurat q' e
interrogatus fuit per iudice. alr aut a sindi
co q'renda e vita sic ut in predca dec. presentium
et d; hic prelatus mandatum a capitlo ut p
sit iurare in aiam ipor ita qd appareat pu
blicum instrum. s; qd prelatus iurat de verita
te dicenda intelligo q' qui ipem prelatus liti
gat. al' super sindic posset iurare de veritate di
cenda in tota lite et fac ad h. e. de iud. p(er)petu
dum insi. et c. de reb; credit. l. plc. qd aut dic
dec. presentium. s. q' prelatus iurat intelli
go si poib; ex pensat ibi cavet et h e ipius
forma.

Dicet iudex vel notarius iuramdu
de sca dei euuglia dic veritatem q' scis p te
vel intelligis p illos in quo r. aias iurabis
et ipse dicet sic. Ego titius mea qm michi i
movet. r. coram epo lon. vel qm moveo et
.p. dicam veritatem q' scivo p me et meos fres
in quo r. aias iuro quo cadidit fuo requisit.
sic deus me adiuvet et sca dei evuglia. & istis
iuramentu p'stat i cais spualib; et artis spua
lib; ut in cauis pronatus et ad h fac ext de
iud. quito et e' c' iuramentum qd p'statur i cais
et di resiciorum de quo hes ex de iur. iur. c. ul
timo.

Uiso de forma et modo iurandi in cais
nunc restat vide de poib; q fiunt in cais
et de his brevem doctrinam trado tibi
Sciendum n. e qd post iuramentum de calup.
et de veritate dicenda fiunt pones in cais in q'cunc
ta. q' succedunt i loc probonu et ideo si q' fiunt
ar re nos acto re l' p bones producer. et p p
l; debet fi statim l; q'm q; fiant et an sim a se p
ad mittuntur ad instar interrogationi. ut extra
de fide instru. c. Jo. s; honestius e ut statim
fiant ut. s. de vi. v. g. ponamus qd vis ali
q' elicium repellere ab optinendo epatum l' a
liq' dignitate ex eo qd tpr elcois sue e' q' cubi
hebat p' laltitate binsinor l' ecia r et uider
d; statim dic actori i pones tu p t'uu iura
mentu qd p'stitisti de veritate l' de calup. q. h;
illa ecclam acto r dicet sic. et tunc iudex dic;
reo per sacramentum quod fecisti respondeas ad

hoc. Si confitetur tunc actor faciat pone
de alia ecclia. et si q' fitetur tunc actor faciat a
liam pon. s. qd ille ecce hinc coram aia
de inde ponat q' illas eccias acquisivit p
ocul' gnale. et si confitetur h; actor pposi
tum suum. iste pones et co similes sunt facie
de ut partes relevent ab one probonum.
Item no qd illud solum venit in pon qd
p' t p bari. unde negativa q' n p' t p bari po
ni no d; ut. vi. q. v. actor ex de renunc. si h
ubi de h nisi sit tal' que p bari no posset ni
si sit tal' q probari per cofessione adusari. et
tunc iudices ad mitte possunt. sicut in aca su
a de ante iudicem expedit. ut ex de fes. c. statu
imus. et dic ut ibi. Item qd no relevat pone
re in pon non d; quia nec probat. nec d; ad
mitti ad p bandum q' probat i p rodit. ut. c.
de prob. ad probonu ex deof. del'. q contingat
et ita ide e impoib; cum succedant in loc pro
bonum. d; ergo ille qui vult poie examinare
et inde qd o; p bare ad sua intentione funda
dam. et supfluis d; face pones. Ille aut e
q' fiunt videat utrum sint p tinentes l' ipone
tes et uti relevent ponente in aliquo. na sia
gas in ca de recuperanda posse non suffic po
nere qd olim possedisti tu et tui maiores
tale domu nisi p bes qd posside bas tpr elec
tionis. s. ut ex de of. del'. c. consultationibus. et e
ro quia qui semel' fuit i posse nisi se per
presumitur possidere. ut ex de cau pos. et p p.
c. cum ecclia. Item in ca civili si d; secundum Jo. po
sito. s. qd credit et estimat iste qui satis
pone secundum formam iuramenti q' hes. s.
e. t. et c. de iura. ca. l. ij. ex. et ff. l. i. t d;
fi secundum qd credit et estimat h' no cre
do l' n credo. In ca no spuali posito d; fi qd
dicat veritatem asseritue q' fit s' iuramen
tum de veritate dicenda. de quo dictum e. s. p' rie
et ex de elec. dicenda. quia ubi iuratur de veri
tate dicenda tum n tenet' q' v' dicere de credulita
te. q' forma iuramenti h' repetatur quasi
tum iuramentum de veritate adiunit et de c
dulitate. s; n de iure quia illud p'tatt in
ramentum de calump. ut dictum e tunc sistit
iudice tunc dico qd d' re n de credulitate
s' formam iuramenti de calump. s; no de
veritate q' iuramentum de veritate n tenet' ad
iuramentum de calump. nec e q' ut sic none